

Det hollandske Mirakel

I Holland er det moderne at have stråtag på nye huse
– den danske tækkebranche ønsker samme udvikling herhjemme...

- Af Jørgen Kaarup, Straatagets Kontor
- Fotos: Peter Pedersen

Stråtaget er rykket ind i konkurrencen om at blive Hollands topvaremærke på linje med tulipaner, møller og Goudaost. I hvert fald i brede kredse af arkitekter, byggefirmaer og tækkemænd verden over.

"Det hollandske Mirakel" er det blevet kaldt, det faktum, at hollænderne med stor succes har introduceret stråtaget på moderne byggerier af yderst forskellige arter: Alt fra brandstationer over lejlighedskomplekser til plejehjem og rigmandsvillaer bliver tækket dernede, kun 800 kilometer fra Danmark.

Den meget omtalte – og overdrevne – frygt for brand i stråtage har hollænderne manet i jorden og i praksis fået ligestillet det tækkede tag med alle mulige andre tagbeklædninger. Der bygges ofte meget tæt i Holland, som på et areal på størrelse med Danmark rummer tre gange så mange mennesker. Og nu bygges der altså også tæt med stråtag.

Hypermoderne

"Det er hypermoderne at bruge strå her i landet", siger Pieter Hartog fra de hollandske tækkemænds kontor. "Rigtig mange tækker deres bolig for at vise, at de tænker på klimaet, på deres CO₂-aftryk. Samti-

dig giver stråtaget huset en god atmosfære, og mange vil gerne signalere, at de er velhavende", tilføjer Pieter Hartog.

Han bruger halvdelen af sin arbejdstid på at køre rundt i Holland for at kontrollere, at arbejdet er udført ordentligt, så han taler med rigtig mange kunder og tækkemænd. Han ved om nogen, at det moderne stråtag er kommet for at blive.

Ved selvsyn kan man konstatere, at manden har ret: En gåtur i en tilsyneladende helt almindelig forstad til Arnheim er noget af en oplevelse. Der er stråtag på to ud af tre huse. Banker man på for at høre, hvorfor så mange har valgt at få tækket, er svaret nogenlunde enslydende: Fordi det er smukt og kan formes fuldstændig efter ønske.

Lodret tækning

Det er næsten forkert at kalde det stråtag, for i mange tilfælde tækker hollænderne også facaderne, dvs. at ydervæggen eller dele af den fremstår med en tækket overflade. Netop den lodrette tækning er én af grundene til, at Holland har fordoblet mængden af tækkede flader, så det nu ikke længere er et særsyn at se nybyggede, stråttækkede huse. Snarere tværtimod.

Den udvikling har stået på i snart 15 år, så lederen af det hollandske tækketekontor har grund til at være stolt. Og det er han faktisk også, ingeniøren Henk Horlings, som er manden, der gjorde det

 Få fat i arkitekterne, vis dem, hvad stråtag kan, få overbevist myndighederne om, at et brandsikret stråtag er lige så sikkert som alle andre tage og få så bygget de første større udstykninger eller byggerier, så går resten af sig selv”

Henk Horlings, leder af det hollandske tækk kontor

umulige: Reintroducerede stråtaget og i løbet af få år fik ordrebøgerne hos tækkemændene til at bugne. Det årlige antal tækkede kvadratmeter blev fordoblet i løbet af fem år.

Nytolkninger af stråtag

Den ene busfuld tækkemænd efter den anden, fra mange forskellige lande, har kørt Holland tyndt for at se på de mange nyfortolkninger af Verdens ældste Tag. Englændere, tyskere, danskere og sågar japanere og sydafrikanere har gjort Det hollandske Mirakel til emnet for studieture.

I Danmark har tækkebranchen nu sat sig som mål at opnå det samme som hollænderne, nemlig en fordobling af antal tækkede kvadratmeter i løbet af de kommende knap ti år.

Det skal ske ved at få ændret de meget gamle regler for afstand mellem stråttækte bygninger, så man må bygge tættere, hvis tagene er brandsikrede. Samtidig skal det moderne stråtag markedsføres som miljøvenligt, fleksibelt, holdbart og brandsikkert.

Brænder ikke oftere

Undersøgelser, både herhjemme og i udlandet, har nemlig vist, at brandsikrede stråttage ikke brænder oftere end andre tage. Den danske branche vil nu via nye brandforsøg overbevise Energistyrelsen om, at danske stråttage uden problemer kan lægges på huse, der ligger næsten lige så tæt som i Holland.

Den danske tækkebranches mål er at halvere den krævede afstand til skel og vej fra de nuværende ti meter til fem, hvis taget vel at

mærke er brandsikret. Dette er en forudsætning for at kunne bygge med stråtag i nye udstykninger med villaer eller parcelhuse.

Med de nuværende afstandskrav skal der være 2x10 meter imellem to nybyggede huse med stråtag – uanset om taget er brandsikret eller ej. Dermed skal grundene være så store, at byggeri med stråtag bliver urealistisk dyrt.

Få fat i arkitekterne

Tilbage til Holland og manden, der reintroducerede stråtaget, ingeniør Henk Horlings, leder af det hollandske branchekontor, Vakfederatie Rietdekkers. Opskriften på succesen er enkel, når han beskriver det:

”Få fat i arkitekterne, vis dem, hvad stråtag kan, få overbevist myndighederne om, at et brandsikret stråtag er lige så sikkert som alle andre tage og få så bygget de første større udstykninger eller byggerier, så går resten af sig selv”, lyder det fra den selvsikre hollænder.

Helt af sig selv er det ikke gået for ham. De første år var fyldt med hårdt arbejde, og vejen gik mest op ad bakke. Der var skepsis fuldstændig som den, man i dag møder hos mange i Danmark.

Men da de første store ”projekter”, dvs. feriekolonier med ens huse i lange baner, var blevet tækket, og mange hollændere dermed fik lejlighed til ved selvsyn at tage stråtaget i nærmere øjesyn, så gik det pludselig hurtigt. Et par spektakulære projekter med forlystelsesparken de Efteling som det ypperste gav megen medieomtale, og det hjalp branchen godt på vej.

Pludselig havde de hollandske tækkemænd så travlt, at der i en periode var så lange ventetider, at flere hundrede østeuropæiske tæk-

FAKTA OM STRÅTAGE

Stråtaget er den ældst kendte tagbeklædning i Danmark. Man ved, at det blev brugt allerede i Bondestenalderen år 2900-2600 før Kristi fødsel.

Strå er blevet brugt som tag overalt i verden, hvor der findes naturmaterialer, uanset om det var græsser, tagrør, elefantgræs eller andre planter med lange stængler.

Antal huse med stråtag: Ifølge BBR-registeret er der knap 42.000 ejendomme med stråtag i Danmark – flere af dem har mere end én bygning, fx. tre- og firelængede gårde med strå på taget.

1,1 procent af bygningsmassen har strå som tagbeklædning ifølge Danmarks Statistik.

Antal tækkemænd: Det skønnes, at der er omkring 400 danske tækkemænd. De godt fyre tækkfirmaer der er medlem af Dansk Tækkemandslaug er samtidig medlem af Træsektionen og Dansk Byggeri og har Byg Garanti på tækketarbejdet.

kemænd var beskæftiget i Holland – fordi kunderne ikke ville vente med at få nyt stråtag i hverken et eller to år. Det var en del år før det blev almindeligt, at håndværkere fra det tidligere Østeuropa tog til den rigere del af det nu fælles Europa.

Stråtag og miljø

Stråtaget er det bedste bud på et bæredygtigt og miljøvenligt tag. En hollandsk livscyklusanalyse placerer det tækkede tag som nummer et, når forskellige tages samlede ressourceforbrug og CO₂-bidrag regnes sammen. Teknologisk Institut og tækkemændenes branche-kontor, Straatagets Kontor, er nu i gang med at lave en tilsvarende

Der tækkes årligt 300.000 m² nyt tag, skønner branchen.

Levetiden for stråtag: Min. 30 år og op til 90 år, afhængig af taghældning, som skal være mindst 45 grader. Tækkede møller med næsten lodrette sider kan have stråtag, der er mere end 90 år gammelt.

Materialerne til stråtaget er hovedsagelig tagrør. Det meste importeres fra lande så langt væk som Kina og Tyrkiet. Normalt er det tækkemanden, der leverer materialet til taget.

De senere år er en helt ny type materiale dukket op, elefantgræs til tækning. Det er en særlig udgave af elefantgræs, som fortrinsvis dyrkes på Sydsjælland og Lolland.

Yderligere oplysninger

www.straatagetskontor.dk – Tækkebranchens fælles kontor

www.taekkelaug.dk – Dansk Tækkemandslaug

www.foreningen-straatag.dk – Forening for ejere af stråtækte bygninger

analyse under danske forhold. Den forventes færdig i august måned, og hvis den viser, hvad der forventes, vil tækkebranchen have dokumentation for stråtagets miljøfordele, som vil kunne bruges til markedsføring for dermed at tage de første skridt i retning af en udvikling, der ligner den hollandske.

Fordoblingen af stråtagene i Holland skete før finanskrisen, og det adskiller Holland fra Danmark. Til gengæld er der i dag betydelig større fokus på bæredygtigt byggeri. Derfor er der store forventninger til, at det kan lykkes at få Verdens ældste Tag gjort moderne igen – stråtaget har 5.000 års kulturarv i ryggen. ■

Mission strå-sag

Beretning fra en arkitekt, der via en virksomhedspraktik fik forvandlet uvidenhed til forelskelse i stråtage efter en tur til stråtagenes Mekka, Holland

- Tekst: Malene Krüger Rasmussen, arkitekt, MAA
- Foto: Peter Pedersen

Mine omgivelser – arkitektfagfæller såvel som helt normale mennesker – er den sidste tid blevet belemret med min nyeste interesse: stråtag. Og når jeg har spurgt dem, hvad de tænker, når de hører ordet stråtag, så er jeg mødt med enslydende forestillinger om, at strå er fortidens og nostalgis tagmateriale.

At det kun er romantikere, økoflippere eller ejere af bevaringsværdige og fredede boliger, der flirter med strå. En arkitektkollega lyste op ved min beretning om min nye tilknytning til stråets verden og fortalte ivrigt, at de i Skanderborg Kommune havde et rigtig fint område med stråtækte huse – dem måtte vi da absolut tage en tur til.

Hun tænkte på landsbyen Boes, hvor de klassiske og selvfølgelig virkelig smukke og romantiske bindingsværkshuse gror – dem der får en til at tro, at hvis man blot boede der, så ville hverdagen forløbe stressfrit, dufte af nybagt brød og være en evig Morten Korch idyl.

Jeg har som de fleste andre, og af mange grunde, en svaghed for disse perler – men jeg ville nu hellere se det, som Jørgen Kaarup længe havde talt så begejstret om under min virksomhedspraktik på Straatagets Kontor: Nye hollandske bygninger med et moderne udtryk.

Mit ønske blev opfyldt, da vi i slutningen af august kørte mod Holland. Ikke langt mod syd fik jeg endelig lejlighed til at møde dem, de moderne, stråtækte bygninger.

Kærlighed ved første blik

Det var kærlighed ved første blik! Jeg måtte straks hen og mærke på den lodrette tækkede væg. Der opstod en spontan lyst til at røre den, som at klappe et dyr med en lang pels. Når man ikke, som en tækkemand, er vant til at være tæt på materialet, så er det en helt særlig oplevelse. Jeg blev forelsket og begejstringen tiltog voldsomt de næste dage, hvor landet blev kørt tyndt for at se de bedste eksempler på nye tækkede bygninger. Og der er mange – mange flere end forventet.

Den kreative brug af stråets formmæssige muligheder viser sig i mange nybyggede områder i landet. Jeg tror, de har det sjovt med strå, de hollandske arkitekter og forhåbentlig også tækkemændene. Her bruges hele værktøjskassen, og det ses så tydeligt, hvad det er, strå som materiale kan – utvivlsomt med skyhøje krav til det håndværksmæssige niveau.

Stråene kan formes på alle tænkelige måder og virkeliggøre en ambitiøs og legesynd arkitekts idé om en blød, organisk form eller dets

Strå version 2.0

Vi skal selvsagt blive ved med at opfordre til at tække alle vores gamle bygninger – men strå fortjener MERE, en version 2.0 bør udvikles i Danmark. Den skal være en forlængelse af kulturarven.

modsatning, der ses mange steder: Der hvor taget, som det letteste i verden, folder sig ned til at være facade og formen står som skåret ud af en pakke smør. Her er ingen udhæng, og jubelen over at forstyrende tagrender derfor er unødvendige, vil ingen ende tage!

Myter aflives

På arkitektuddannelsen fik vi intet at vide om stråtag. Når man er uvidende trives fordomme og mytedannelse. At se helt unge mænd med lavtaljede bukser stå og kaste neg på tagene, mens de skrålede med på popmusikken i radioen – det affivede for mig myten om, at det kun er den ensomme ulv, manden godt op i årene, der står med vejrbidte kinder i slidte træsko et sted mellem stokroser og gadekær og hygger sig med at tække.

Og for at kommende generationer af arkitekter ikke skal arve de samme myter som jeg, fik Straatagets Kontor en finger med i spillet, da 60 studerende fra både bachelor- og kandidatdelen på Arkitekt-skolen i Aarhus i efteråret havde et længere forløb om bæredygtigt byggeri.

De studerende hørte om strå og fik en tækkeskovl i hånden – fra dyrkning over håndværk og til lovgivning. Denne viden kogt sammen med krøllede og kreative arkitekthjerner mandede ud i en tænkt bæredygtig bygning, hvor strå indgår som byggemateriale.

Organisk form dyrkes

Arkitekt Niels Nygaard, der er de studerendes underviser og vejleder, ser en forøget lyst til at gå væk fra den kendte og længe sete kas-

searkitektur hos de studerende. Der tegnes nu bygninger, hvor økologi og den organiske form dyrkes, og her er strå det helt oplagte byggemateriale.

Straatagets Kontors målsætning er, at der i Danmark skal tækkes mange flere m² med strå. Hvis dette skal lykkes, for miljøets, kulturhistoriens og mange andre gode grundes skyld, så skal der udløses nogle nye billeder på nethinden hos alle der hører ordet *stråtag*. Og jeg er omvendt efter at have set strå være brugt på både brandstationer, et rådhus, en restaurant plus boliger i alle afskygninger og til alle samfundslag. Vendingen "Det hollandske Mirake!" åbner nu, for mig, en billedbank med inspiration til at bruge strå til andet end fredede og bevaringsværdige bygninger.

Strå version 2.0

Vi skal selvsagt blive ved med at opfordre til at tække alle vores gamle bygninger – men strå fortjener MERE, en version 2.0 bør udvikles i Danmark. Den skal være en forlængelse af kulturarven.

En bog fra tækkemændenes branchekontor om det nye stråtag, der udkommer til september, vil forhåbentlig også kunne rykke noget i den rigtige retning. I det hele taget kræver det, at vi stråelskere kommer i gang med at missionere – så "helle" for at være én af Danmarks nye *stråpushere*. Lad der falde lys på mange flere stråflader i dette land. Mission strå-sag er købt. ■

6.000 m² under stråtag

Et usædvanligt og bæredygtigt byggeri vandt over 34 andre projekter
– Hollands største bygning med stråtag blev en realitet ...

- Tekst: Jørgen Kaarup, Straatagets Kontor
- Foto: Auke van der Weide og Jørgen Kaarup

Budgettet holdt, medarbejderne blev glade, bygherren fik en stærk symbolbygning at vise frem, og der har været international interesse for det usædvanlige kommunecenter i Schiepluiden. Da kommunen slog dørene op til åbent hus, strømmede flere tusinde mennesker til fra lokalområdet for at se, hvad deres skattepenge var blevet brugt til.

Alt i alt en kæmpesucces for den nye Midden-Delfland Kommune, en times kørsel fra Amsterdam.

”Bygningen udstråler det, vi i kommunen gerne vil stå for, og samtidig åbner stråtaget op for helt nye former og går direkte ind i vores mål om bæredygtighed”, siger en glad kommunalpolitiker, rådmand Hans Horlings.

Den store, lyse forhal i centrum af Hollands største, stråttækte bygning byder den besøgende velkommen, og får én til at føle sig godt tilpas. Med 6.000 etagemeter er byggeriet imponerende, intet mindre. Vellykket, flot og indbydende.

Det er arkitekten Arnold Homan fra Amsterdam-arkitekterne Inbo, der har stået for både byggeriet og for indretningen, for den var en del af opgaven.

Han vandt projektet til 60 millioner kr. i konkurrence med 34 andre arkitektfirmaer. I en runde 2 løb Inbo af med sejren, og én af grundene var stråtaget. Midden-Delfland lagde vægt på mange ting som indeklima, bæredygtighed, funktioner, design og ydre fremtoning.

Arnold Homans fantasifulde og alligevel stramme og funktionelle bygningskompleks var det projekt, der bedst forenede bygherrens mange ønsker.

Glade kunder

”Der er et helt fantastisk indeklima, så vi er glade for vores nye arbejdsplads og endnu gladere for den opmærksomhed, der følger i kølvandet”, siger den politiker, der har ansvaret for det nye kommunecenter. Det rummer mange funktioner: Byrådssal, kommunal administration, digevæsen, borgerservice med pas, kørekort osv., brandstation, mødelokaler og en helt masse mere.

Kort sagt et multifunktionelt, moderne kommunecenter, hvor netop et af kravene var ”gennemsigtighed”, som Hans Horlings formulerer det.

”Det var vigtigt for os, at forbipasserende kan se ind i bygningen, se, at der faktisk arbejdes”, siger rådmanden og fortæller, at den nye bygning blev nødvendig, da først syv små kommuner blev lagt sammen og siden to af de nye blev til denne ene, Midden-Delfland.

Sparer energi

”Vi skulle samle medarbejdere og befolkning og give en oplevelse af samhørighed”, siger Hans Horlings og fortsætter: ”Vi ville relatere os til landskabet, og vi ville have flest mulige bæredygtige og miljørigtige løsninger ind i byggeriet”.

Alene taget reducerer energiforbruget med 30 procent, fordi det isolerer godt pga. den lukkede konstruktion, det er tækket direkte på, så der er et uhyre ringe energitab.

Mange mente ellers, at det nye rådhus med mange funktioner var for stort, for prominent, for dominerende og for anderledes, da de første skitser blev præsenteret for fire år siden.

Men byrådet holdt fast i beslutningen, og da byggeriet stod færdigt i december 2012 strømmede roserne ind. Til åbent husarrangementet kom 2.500 mennesker, og den tilbagevendende replik var ”her ville jeg ønske, at jeg skulle arbejde...”

Budget blev holdt

Med grønt tag på det flade areal over de tækkede, runde facader, solceller integreret i det grønne tag og i nogle af facaderne, A-klasse

Postmodernistisk, vil jeg kalde det – de tækkede, lodrette facader er et stort fremskridt for moderne bygningsdesign”

Arnold Homan fra Amsterdam-arkitekterne Inbo

energimærkning, varmepumper og varmegenvinding er bygningen spækket med bæredygtige elementer, ude som inde.

Det er en del af kommunens identitet at være klimavenlig og miljøbevidst. Den er også Hollands eneste kommune i det globale samarbejde "Citta Slow", en "langsom by-bevægelse" med livskvalitet, identitet og gæstfrihed som kerneværdier. Herhjemme er Svendborg en Citta Slow-by.

Plusordene står i kø på kontoret i Schiepluiden, hvor politikeren og arkitekten er enige om stråtagets velsignelser.

Nu må det være på tide at få de nøgterne facts på bordet: Hvad koster alle disse herligheder ...?

"Vi havde jo et budget, som skulle overholdes – og budgettet blev holdt, selv om det blev et anderledes byggeri med stråtag. Byggeriet er samlet set ikke dyrere end et tilsvarende", siger rådmand Hans Horlings, som tilføjer, at taget måske er dyrere, men da den bygning, kommunen valgte, ikke kunne opføres med andet end stråtag, er spørgsmålet for ham irrelevant.

Postmodernisme

Samlet pris: 60 millioner kr. for en arbejdsplads til 180 mennesker fordelt på tre plan, i alt 5.966 m².

"Da vi introducerede stråtaget var der mange skeptikere: Hvad med brand, vedligehold, pris... men skepsissen blev overvundet", siger arkitekt Arnold Homan, der er meget glad for, at han også fik lov til at stå for indretning af bygningen, helt frem til detaljer som fx hvilke lamper, der skulle købes.

"Det her er mit svendestykke. Det er første gang, jeg bygger så stort, og jeg er stolt over resultatet. Jeg bor i området, som har tradition for mange tækkede bygninger på landet, så det var helt naturligt for mig at vælge strå. Det er et materiale, der er kommet op igen. Postmodernistisk, vil jeg kalde det – de tækkede, lodrette facader er et stort fremskridt for moderne bygningsdesign".

Arnold Homan er meget positiv over for et samarbejde under den ene eller anden form, hvis et dansk arkitektfirma vil prøve stråtag af på et større byggeri. ■

FAKTA

Bygningsareal: 5.966 etagemeter fordelt på 3 plan

Kvadratmeter stråtag: 1.250

Kvadratmeterpris for stråtaget, inkl. underlag og isolering: 1.500 kr.

Samlet pris: 60 millioner kr., inkl. lamper, faste inventar og tæpper
Opført fra maj 2011 – september 2012

Der bor 20.000 mennesker i Midden-Delfland Kommune
180 mennesker arbejder i kommunecenteret

"Grønt tag": Tag af levende sedumplanter, oftest lagt på tagpap med vækstlag – god vandabsorberende evne
